

Leikarka

Pierwsza od lat siedemdziesiątych indywidualna, warszawska wystawa Zofii Chomętowskiej (1902-1991), jednej z najważniejszych i najbardziej aktywnych fotografek dwudziestolecia międzywojennego, pionierki polskiej fotografii reportażowej, pokazuje w większości nieznanne zdjęcia. Odkryte w archiwum sprowadzonym z Argentyny dzięki projektowi *FotoRejestr* oraz dofinansowaniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, ujawniają gamę ujęć charakterystycznych dla sposobu fotografowania małoobrazkowym aparatem Leica. Wprowadzony na światowy rynek w połowie lat dwudziestych był pierwszym aparatem na 35 mm film a zarazem synonimem nowoczesnej fotografii.

Zofia Chomętowska była jedną z pierwszych fotografek, która nie tylko używała Leiki, ale też pisała o niej w tekstach, podkreślając jej poręczność oraz możliwość natychmiastowego wykonywania zdjęć seryjnych. W Polsce okresu dwudziestolecia międzywojennego i dominującego wówczas tradycyjnego nurtu piktorialnego, negującego mechaniczność medium, była to postawa rzadko spotykana.

Pokazywane w galerii *Asymetria* kadry, to w większości zdjęcia niepublikowane, jakby świadomie przez autorkę uznane za nieprzystające do pocztówkowego stylu fotografii, popularnego przed II wojną światową. Fotografie te pokazują, jak Chomętowska doskonale posługiwała się językiem bliskim filozofii fotografowania Leiką. Zafascynowana była możliwością wykonywania zbliżeń, uchwycenia ruchu, poszukiwania rytmu i scen rodzajowych. Jej zdjęcia pozostają dalekie od mitologizujących kadrów, także wtedy, gdy dokumentuje wiecznie zakopujący się w błocie, psujący się samochód, codzienne, nieoficjalne życie polskiej arystokracji, polowania czy sceny podpatrzone na wiejskich targach.

Indywidualny pokaz fotografii Chomętowskiej przybliży nieznaną obszar jej twórczości i odchodzi od stereotypu autorki znanej przede wszystkim z fotografii ruin Warszawy i malowniczych widoków Polesia. Ukazuje ją jako fotoreporterkę i dokumentalistkę, doskonałą obserwatorkę życia, ale przede wszystkim nowoczesną, odważną kobietę, nie mieszczącą się ani w konwencjach ówczesnej sztuki, ani życia.

Zbiór Zofii Chomętowskiej, jest jednym z najważniejszych archiwów opracowywanych od 2008 roku przez Fundację Archeologia Fotografii.

Kurorka: Karolina Puchała-Rojek

Zofia Chomętowska (1902-1991)

Urodziła się i wychowała na Polesiu w okolicach Pińska, na terenach leżących dziś w granicach Białorusi. Właśnie Polesie stało się pierwszym i jednym z najważniejszych tematów jej twórczości. Obszerny zbiór negatywów przedstawiających wielość aspektów życia na Polesiu jest bez wątpienia najpełniejszą, istniejącą do dziś dokumentacją tego nie istniejącego już świata. Od 1927 roku stale fotografowała Leiką. Należała do niewielkiego grona polskich twórców używających tego aparatu, o którym pisała m. in. w zbiorowym wydawnictwie z 1936 roku pt. *Leica w Polsce*. Jej największa aktywność przypadła na lata trzydzieste, kiedy przeprowadziła się do Warszawy. W stolicy fotografowała m. in. wnętrza pałaców (m. in. Kronenberga, Koniecpolskich czy Blanka). Jako członkini Polskiego Towarzystwa Fotograficznego debiutowała na wystawie w Warszawie w 1932 roku i od tego momentu była stale obecna na najważniejszych imprezach fotograficznych w kraju. Przed II wojną światową miała dwie indywidualne wystawy: w 1936 roku w Warszawie i w 1939 roku w słynnym salonie Czesława Garińskiego, gdzie wcześniej nie pokazywano ekspozycji fotograficznych. Należała do elitarnych stowarzyszeń, Fotoklubu Polskiego i Warszawskiego. Jej działalność nie ograniczała się jedynie do sfery artystycznej. W 1936 roku wygrała konkurs na etat fotografa w Ministerstwie Komunikacji, dla którego wykonała serię zdjęć umieszczonych w wagonach kolejowych. W 1938 roku pracowała również jako redaktorka artystyczna czasopisma „Kobiety w Pracy”.

Do jej najważniejszych osiągnięć należą dwa projekty dotyczące Warszawy. W ramach ekspozycji *Warszawa wczoraj, dziś i jutro*, na zlecenie prezydenta J. Starzyńskiego, wykonała serię dokumentującą warszawskie zjawiska i dzielnice wymagające zmiany (stąd tematy takie jak wywóz śmieci czy hycel). Drugi cykl dotyczący Warszawy był częścią ekspozycji *Warszawa Oskarża*. Chomętowska pokazała wówczas nie tylko zrujnowane miasto, ale też powracających do niego ludzi. Stolicę fotografowała również w czasie wojny, jednak te zdjęcia w większości zaginęły. Wraz z wystawą *Warszawa Oskarża* Chomętowska podróżowała po Europie.

W Londynie podjęła decyzję o emigracji, stamtąd też zgłosiła pisemny akces do późniejszego ZPAF, co stawia ją w gronie założycieli tego stowarzyszenia. Wkrótce, wraz z dziećmi przeniosta się do Argentyny, co przyczyniło się do zapomnienia jej twórczości.

W 1979 roku Muzeum Historyczne m. st. Warszawy pokazało tryptyki ukazujące stolicę w trzech różnych momentach historii: miasto przedwojenne, w ruinie i odbudowane.

www.archeologiafotografii.pl
www.asymetria.eu

Leikarka

